

BELGISCHE SENAAAT

ZITTING 1997-1998

---

8 JANUARI 1998

**Wetsvoorstel tot wijziging
van het huwelijksvermogensstelsel**
(Ingediend door mevrouw Milquet)

TOELICHTING

---

1. Vóór de wet van 14 juli 1976 gold als principe dat het huwelijksvermogensstelsel onveranderlijk was. Dat betekende dat het zelfs met de instemming van beide echtgenoten onmogelijk was gedurende het huwelijk ook maar de minste wijziging aan te brengen in het huwelijksvermogensstelsel. Dit principe gold zowel voor het wettelijk stelsel dat bij gebreke van een huwelijksovereenkomst van kracht was, als voor het vrij gekozen bedongen stelsel.

De wet van 14 juli 1976 heeft dit principe gewijzigd: toch blijft de oude regel van de onveranderlijkheid gedeeltelijk en impliciet bestaan aangezien het niet mogelijk is zonder de toestemming van de rechtbank wijzigingen aan te brengen in de huwelijksovereenkomst(1).

---

(1) Philippe De Page, «Chronique de jurisprudence: Les régimes matrimoniaux» (janvier 1984 - décembre 1992), *J.T.*, 15 januari 1994, nr. 5701, blz. 49 en volgende.

SÉNAT DE BELGIQUE

SESSION DE 1997-1998

---

8 JANVIER 1998

**Proposition de loi portant modification
du régime matrimonial**
(Déposée par Mme Milquet)

DÉVELOPPEMENTS

---

1. Avant la loi du 14 juillet 1976, le principe était l'immutabilité du régime matrimonial. Cela signifiait que, même avec l'accord des deux époux, il était impossible d'apporter le moindre changement au régime matrimonial pendant le mariage. Ce principe s'appliquait tant au régime légal imposé à défaut de contrat qu'au régime conventionnel adopté librement.

La loi du 14 juillet 1976 a modifié ce principe; mais l'ancienne règle de l'immutabilité subsiste partiellement et implicitement puisqu'il est interdit d'apporter des modifications sans l'autorisation du tribunal(1).

---

(1) Philippe De Page, «Chronique de jurisprudence Les régimes matrimoniaux» (janvier 1984-décembre 1992), in *J.T.*, 15 janvier 1994, n° 5701, p. 49 et suivantes.

2. In notariskringen wordt de logheid van de procedure tot wijziging van het huwelijksvermogensstelsel ten zeerste betreurd(1). Sommigen zouden zelfs pleiten voor de afschaffing van elke vorm van rechterlijke controle(2).

Afschaffing zonder meer zou echter zware gevolgen kunnen hebben, zowel voor derden als voor de echtgenoten. De wetgever van 1976 heeft immers een procedure uitgewerkt die derden vrij goed beschermt en het hun mogelijk maakt tussen te komen in het geding om hun rechten te doen gelden. Tegenover dit recht om tussen te komen staat dan weer de strikte beperking in de tijd van de rechtsmiddelen die derden na de homologatie kunnen instellen tegen een vereffening die met bedrieglijke benadeling van hun rechten is geschied: de periode waarin opgetreden kan worden, wordt immers van dertig jaar op één jaar gebracht en daarbij gaat het om een termijn van verval (artikel 1319bis van het Gerechtelijk Wetboek)(3).

De afschaffing van elke vorm van rechterlijke controle zou dus betekenen dat derden niet meer kunnen tussenkomen in een procedure die de echtgenoten de mogelijkheid biedt hun vereffening-verdeling bij overeenkomst te regelen. Het risico bestaat dan dat tegen de wijziging van het huwelijksvermogensstelsel herhaaldelijk beroep wordt ingesteld daar derden niet vroeger zijn kunnen tussenkomen in de zaak en daar ze er bovendien niet van kunnen uitgaan dat op systematische wijze is nagegaan of de wijziging geen afbreuk doet aan de rechten van derden (artikel 1395, § 1, tweede lid, van het Burgerlijk Wetboek).

Wat de echtgenoten betreft, zou voortaan het risico bestaan dat beroep wordt ingesteld tegen een wijziging van hun huwelijksvermogensstelsel over een periode van dertig jaar in plaats van, zoals nu, gedurende een beperkte termijn van één jaar. De rechtszekerheid van de overeenkomsten zou er niet groter op worden.

(1) A. Lejeune, «La mutabilité des régimes matrimoniaux. Faut-il changer la loi compte tenu des enseignements de la pratique?» in *Dix années d'application de la réforme des régimes matrimoniaux*, Bruylant, 1988, blz. 261-275; G. Baetman, «En nog over de gerechtelijke achterstand», *T.P.R.*, 1993, blz. 2; de heer Coene, «Aktuele problemen inzake conventionele wijziging van huwelijksvermogensstelsels», *T.P.R.*, 1985, blz. 175-225 en F. Werdefroy, «Het nieuw huwelijksvermogensrecht en de hypotheekwet», *T. not.*, 1977, blz. 65-92.

(2) J. Demblon, noot bij Burg. Rb Charleroi, 20 december 1985, *R.R.D.*, 1986, blz. 246; A. Lejeune, blz. ... «La mutabilité des régimes matrimoniaux. Faut-il changer la loi compte tenu des enseignements de la pratique?» in *Dix années d'application de la réforme des régimes matrimoniaux*, Brussel, Bruylant, 1987, blz. 241 en volgende.

(3) De wetgever van 1976 heeft het systeem opzettelijk zo gewild. Hij oordeelde immers dat het «verkieslijk is de schuldeisers te machtigen om hun rechten te doen gelden in de loop van het homologatiegeding veeleer dan hun toe te staan om tijdens de verjaringstermijn van dertig jaar gesteld in artikel 1128 van het Gerechtelijk Wetboek, de gewezen beslissing te bestrijden» (verslag Hambye, Stuk Senaat, 1975-1976, nr. 683/2, blz. 25).

2. Nombreux sont les praticiens du notariat à regretter les lourdeurs de la procédure de modification du régime matrimonial(1). Un courant d'idées se serait même développé en faveur de la suppression de tout contrôle judiciaire(2).

Cette suppression pure et simple pourrait cependant se révéler lourde de conséquences tant pour les tiers que pour les époux. Le législateur de 1976 a en effet conçu une procédure qui protège assez largement les tiers, leur permettant notamment d'intervenir en cours d'instance pour faire valoir leurs droits. En contrepartie de ce droit d'intervention, les recours que les tiers peuvent exercer après l'homologation contre une liquidation opérée en fraude de leurs droits, sont strictement limités dans le temps: le délai d'action est en effet ramené de trente ans à un an et il s'agit d'un délai de forclusion (article 1319bis du Code judiciaire)(3).

Supprimer tout contrôle judiciaire mettrait donc fin à cette possibilité pour les tiers d'intervenir dans une procédure où — faut-il le rappeler — les époux peuvent régler transactionnellement leur liquidation-partage. Le risque existerait alors de voir se multiplier les recours introduits contre les modifications du régime matrimonial, faute aussi pour eux de pouvoir encore compter sur un contrôle systématique de ce que la modification «ne préjudicie pas à leurs droits» (article 1395, § 1er, deuxième alinéa, du Code civil).

Quant aux époux, ce risque de voir des recours introduits contre leur modification s'étendrait désormais sur une période de trente ans au lieu d'être réduit, comme actuellement, à un délai de forclusion d'un an. La sécurité juridique des transactions n'aurait pas grand chose à y gagner.

(1) A. Lejeune, «La mutabilité des régimes matrimoniaux. Faut-il changer la loi compte tenu des enseignements de la pratique?» in *Dix années d'application de la réforme des régimes matrimoniaux*, Bruylant, 1988, p. 261 à 275; G. Baetman, *En nog over de gerechtelijke achterstand*, *T.P.R.*, 1993, p. 2; M. Coene, *Aktuele problemen inzake conventionele wijziging van huwelijksvermogensstelsels*, *T.P.R.*, 1985, p. 175 à 225 et F. Werdefroy, *Het nieuw huwelijksvermogensrecht en hypotheekwet*, *T. not.*, 1977, p. 65 à 92.

(2) J. Demblon, note sous Civ. Charleroi, 20 décembre 1985, *R.R.D.*, 1986, p. 246 et M. A. Lejeune, «La mutabilité des régimes matrimoniaux. Faut-il changer la loi compte tenu des enseignements de la pratique?» in *Dix années d'application de la réforme des régimes matrimoniaux*, Bruxelles, Bruylant, 1987, p. 241 et suivantes.

(3) Ce système a été conçu de propos délibéré par le législateur de 1976. Celui-ci a en effet jugé «préférable d'autoriser les créanciers à faire valoir leurs droits au cours de l'instance d'homologation plutôt que de leur permettre, pendant le délai de prescription de trente ans de l'article 1128 du Code judiciaire, de remettre en cause la décision intervenue» (rapport Hambye, doc. Sénat, 1975-1976, n° 683/2, p. 25).

3. Eenvoudige afschaffing van elke vorm van rechterlijke controle is dus te vermijden. Niets belet dat een poging kan worden gedaan om deze procedure minder omslachtig te maken.

De boedelbeschrijving en de regeling van de wederzijdse rechten zijn twee akten die voor de notaris vastgesteld worden en die vóór de akte van wijziging van het huwelijksvermogensstelsel moeten plaatsvinden.

De boedelbeschrijving wordt opgemaakt om de rechtbank die met de homologatie belast is en de derden die daarom verzoeken, volledig in te lichten over de financiële toestand van de echtgenoten. Deze akte moet een beschrijving en een raming geven van de roerende en onroerende goederen van de echtgenoten alsmede de lijst van hun schulden. Het spreekt vanzelf dat de boedelbeschrijving eventueel beperkt kan blijven tot een verklaring van de echtgenoten dat er geen boedel te beschrijven valt.

De regeling van de wederzijdse rechten van de echtgenoten is niets anders dan een ontwerp van vereffening en een ontwerp van verdeling goedgekeurd door de echtgenoten onder de opschortende voorwaarde dat de akte van wijziging van het stelsel door de rechtbank wordt gehomologeerd. Zo kan de rechtbank nagaan op welke wijze het oude stelsel vereffend zal worden en de gemeenschappelijke en onverdeelde goederen verdeeld zullen worden. Aan de hand van deze inlichtingen kan de rechtbank de belangen van het gezin en de rechten van derden — die vooral bij de verdeling onder druk staan — op efficiënte wijze beschermen en nagaan of ook over de toewijzing van de goederen overeenstemming bestaat tussen de echtgenoten(1).

Een eerste verbetering zou erin bestaan de bestaande regel om te keren door van de vereenvoudigde procedure (of «kleine» procedure) de algemene regel te maken en niet de uitzondering. De ervaring leert immers dat de boedelbeschrijving en de regeling van de wederzijdse rechten van de echtgenoten (artikel 1394 van het Burgerlijk Wetboek) slechts nodig zijn wanneer de wijziging van het huwelijksvermogensstelsel de vereffening-verdeling met overdracht van goederen van een vermogen naar een ander tot gevolg heeft. Dat is het geval wanneer van een stelsel met gemeenschap van goederen wordt overgegaan naar een stelsel met scheiding van goederen. De werkelijke betekenis van de boedelbeschrijving komt hier duidelijk tot uiting. Zij heeft ten doel «de omvang ... van de gemeenschap of van de onverdeelde vast te stellen» (artikel 1175 van het Gerechtelijk

3. Une suppression pure et simple de tout contrôle judiciaire est donc à écarter, par contre, rien n'empêche d'envisager un sérieux allégement de cette procédure.

L'inventaire et le règlement des droits respectifs sont les deux actes effectués devant le notaire et qui doivent intervenir avant l'acte de modification du régime.

L'inventaire est dressé dans le but de procurer au tribunal chargé de l'homologation et aux tiers qui le demanderaient une information complète sur la situation financière des époux. Il doit contenir l'énumération et l'estimation des biens meubles et immeubles des époux ainsi que la liste de leurs dettes. Il est évident que le cas échéant il peut se limiter à la déclaration des époux qu'il n'y a rien à inventorier.

Le règlement des droits respectifs n'est rien d'autre qu'un projet de liquidation et un projet de partage approuvés par les époux sous la condition suspensive de l'homologation par le tribunal de l'acte de modification du régime. Il doit donner au tribunal une information sur la manière dont serait liquidé le régime ancien et partagés les biens communs ou indivis. Pourvu de ces renseignements, le tribunal pourra efficacement veiller à la protection des intérêts familiaux et des droits des tiers — particulièrement exposés dans le partage — et contrôler si l'accord des époux existe jusque dans les attributions des biens(1).

Une première amélioration consisterait à inverser la règle actuelle en faisant de la procédure allégée (ou «petite procédure») la règle générale et non plus l'exception. L'expérience démontre en effet que l'inventaire et le règlement des droits respectifs des époux (article 1394 du Code civil) ne sont véritablement nécessaires que lorsque la modification du régime matrimonial entraîne une liquidation-partage avec transfert de biens d'un patrimoine à un autre. Tel est le cas lorsqu'il y a passage d'un régime de type communautaire à un régime de séparation de biens pure et simple. L'inventaire a alors pleinement son sens qui est «de déterminer la consistance (...) de la communauté ou de l'indivision» (article 1175 du Code judiciaire). Quant au règlement des droits, il permet de fixer les droits et les parts des époux dans le patrimoine liquidé(2). Dans les autres cas, ces deux

(1) Léon Raucant, *Les régimes matrimoniaux*, Louvain-La-Neuve, Cabay, 1986, blz. 261 en volgende.

(2) P. Watelet, *La rédaction des actes notariés*, Larcier, 1980, blz. 613.

(1) Léon Raucant, *Les régimes matrimoniaux*, Louvain-La-Neuve, Cabay, 1986, p. 261 et suivantes.

(2) P. Watelet, *La rédaction des actes notariés*, Larcier, 1980, p. 613.

Wetboek). De regeling van de rechten maakt het mogelijk de rechten en het aandeel van de echtgenoten in het vereffende vermogen vast te stellen⁽¹⁾. In de andere gevallen zijn boedelbeschrijving en regeling van de rechten niet echt onontbeerlijk en kunnen ze worden afgeschaft.

De ervaring leert bovendien dat het meestal bij de verrichtingen met betrekking tot de vereffening-verdeling is dat er sprake is van bedrieglijke benadeling van de rechten van derden: daar de echtgenoten de mogelijkheid hebben een vergelijk te treffen, kunnen zij van de normale regels afwijken bij de bepaling van hun respectieve rechten en bij de verdeling van de baten en de lasten van het te vereffenen vermogen. In dit geval moet de rechter dus kunnen beschikken over alle informatie die hij met het oog op controle nodig heeft.

Die procedure kan worden vereenvoudigd door de huidige criteria voor het onderscheid tussen de twee soorten procedures (de dadelijke verandering van de samenstelling van de vermogens en de vereffening van het vorige stelsel) te behouden — zij bieden immers het voordeel dat zij in de rechtsleer, in de jurisprudentie en in de rechtspraktijk nu goed bekend zijn — maar door ze tevens cumulatief te maken in plaats van het alternatief te laten bestaan zoals op het ogenblik het geval is.

Dat zou het namelijk mogelijk maken een eigen goed dadelijk in te brengen in het gemeenschappelijk vermogen, zonder daarvoor de omslachtige procedure te volgen die op het ogenblik voor een dergelijke wijziging nog verplicht is. Die verplichting komt vele auteurs echter vrij ongenueanceerd voor en er zijn reeds herhaaldelijke stemmen opgegaan om de wetgeving in die zin aan te passen.

4. Een tweede ingrijpende verbetering zou bestaan in het afschaffen van de laatste notariële akte die moet worden opgemaakt binnen een jaar na de bekendmaking van de homologatiebeslissing in het *Belgisch Staatsblad*. Gebeurt dat niet, dan heeft de akte houdende wijziging van het huwelijksvermogensstelsel thans geen gevolg (artikel 1395, § 4, van het Burgerlijk Wetboek).

Die ontlening aan de procedure met betrekking tot de gerechtelijke scheiding van goederen (artikel 1473 van het Burgerlijk Wetboek) kan moeilijk geslaagd genoemd worden, want de context is totaal verschillend. Bij een wijziging van het huwelijksvermogensstelsel — zoals ook bij een scheiding met onderlinge toestemming — zijn de echtgenoten immers verplicht hun rechten te regelen vooraleer de rechter tussenkomt. Bij een gerechtelijke scheiding van goederen daarentegen is er nog niets gebeurd.

⁽¹⁾ P. Watelet, *La rédaction des actes notariés*, Larcier, 1980, blz. 613.

actes ne sont pas vraiment indispensables et ils pourraient être supprimés.

L'expérience démontre aussi que c'est le plus souvent dans le cadre des opérations de liquidation-partage que des fraudes aux droits des tiers peuvent apparaître: la faculté de transiger qui est reconnue aux époux leur permet en effet de s'écarter des règles normalement applicables lors de l'établissement de leurs droits respectifs et lors de la répartition entre eux des éléments actifs et passifs du patrimoine à liquider. C'est donc dans ce cas qu'il importe que le tribunal puisse disposer de toutes les informations nécessaires à son contrôle.

Cet allègement de la procédure pourrait être atteint en gardant les critères actuels de distinction entre les deux types de procédure (le changement actuel dans la composition des patrimoines et la liquidation du régime matrimonial préexistant) — qui offrent l'avantage d'être maintenant bien connus des praticiens — mais en les rendant cumulatifs au lieu de les laisser alternatifs comme c'est le cas actuellement.

Pareil allègement permettrait notamment de réaliser l'apport actuel d'un bien propre au patrimoine commun, en ne recourant plus qu'à une «petite» procédure. Si la «grande» procédure est actuellement de rigueur pour ce dernier type de modification, cette rigueur apparaît cependant bien absolue à plus d'un auteur et nombreuses sont les voix qui se sont élevées pour souhaiter une intervention législative à cet égard.

4. Une deuxième amélioration notable consisterait à supprimer l'exigence du dernier acte notarié qui doit être reçu dans l'année de la publication au *Moniteur belge* de la décision d'homologation sous peine de rendre la modification intervenue «de nul effet» (article 1395, § 4, du Code civil).

Cet emprunt à la procédure de séparation de biens judiciaires (article 1473, du Code civil) est jugé malheureux, car le contexte n'est pas le même. Dans le cadre d'une modification de régime matrimonial — comme dans le cas d'un divorce par consentement mutuel — les époux sont en effet tenus de régler leurs droits avant l'intervention judiciaire, tandis que lors d'une séparation, tout reste à faire.

⁽¹⁾ P. Watelet, *La rédaction des actes notariés*, Larcier, 1980, p. 613.

Bovendien is de werkelijke aard en strekking van die akte fel omstreden en derhalve bron van allerlei moeilijkheden.

Die akte plaatst ten slotte het door de wetgever georganiseerde systeem van openbaarheid volledig op de helling, met name de kennisgeving aan de burgerlijke stand, aan de notaris die het oorspronkelijke huwelijkscontract onder zich houdt, aan de griffie van de rechtbank van koophandel en aan het handelsregister. Al die maatregelen hebben immers ten doel derden in te lichten over een wijziging die echter «zonder gevolg» dreigt te blijven indien die akte niet wordt opgemaakt ... nadat die kennisgevingen zijn verricht. Derden of notarissen die zekerheid wensen te hebben over het huwelijksvermogensstelsel van echtgenoten, kunnen zich dus niet verlaten op die maatregelen genomen met het oog op de openbaarheid, maar moeten nog uitzoeken of die laatste akte al dan niet bestaat, aangezien van die akte geen kennis gegeven moet worden.

Geeft men de echtgenoten echter de mogelijkheid hun rechten en de wijzigingsakte tot in de kleinste details op voorhand te regelen, onder de opschortende voorwaarde van homologatie, dan is die laatste akte niet echt onontbeerlijk. Zoals bij een echtscheiding met onderlinge toestemming kan het nuttig zijn achteraf vast te stellen dat aan de voorwaarde is voldaan om tot een duidelijke situatie te komen, vooral inzake de openbaarheid van het grondbezit, wanneer er onroerende goederen zijn. Dat is echter geen absolute noodzaak.

Afschaffing van de wettelijke verplichting om die laatste akte op systematische wijze door een notaris te laten opmaken zou de procedure dus merkkelijk vereenvoudigen. Zo zou een einde gemaakt worden aan allerlei betwistingen en de regeling met betrekking tot de openbaarheid zou hierdoor betrouwbaar en samenhangend worden. Afschaffing betekent natuurlijk niet dat een notariële akte niet opgemaakt zou mogen worden als dat om een of andere reden nuttig zou zijn.

In dit verband zij opgemerkt dat het zeer nuttig zou zijn dat de minister van Binnenlandse Zaken zijn circulaire met betrekking tot het trouwboekje in die zin wijzigt dat de diensten van de burgerlijke stand verplicht worden de echtgenoten op te roepen opdat de wijziging van het huwelijksvermogensstelsel die op de kant van de huwelijksakte vermeld moet worden (artikel 1395, § 2, van het Burgerlijk Wetboek), ook vermeld wordt in het trouwboekje.

5. Een ander probleem dat een wetswijziging wenselijk maakt, is het overlijden van een echtgenoot in de loop van de procedure. In zijn arrest van 2 mei 1979 heeft het Hof van Cassatie gemeend dat homologatie onmogelijk was bij vooroverlijden van een echtgenoot, daar de wetgever het gezamenlijk optreden van beide echtgenoten gedurende de hele proce-

La nature et la portée véritables de cet acte sont aussi controversées et par le fait même, sources de difficultés.

Enfin, cet acte hypothèque tout le système de publicité organisé par le législateur, à savoir les notifications à l'état civil, au notaire détenteur du contrat de mariage initial, au greffe du tribunal de commerce et au registre du commerce. Toutes ces mesures visent en effet à informer les tiers d'une modification qui risque pourtant de rester de «nul effet» si cet acte n'est pas reçu ... après que ces notifications aient été faites. Les tiers ou les notaires soucieux de connaître avec certitude le régime matrimonial d'époux ne peuvent donc se fier à toutes ces mesures de publicité et sont donc astreints à des recherches supplémentaires quant à l'existence de ce dernier acte, pour lequel il n'existe aucune mesure de publicité.

Or, dans la mesure où les époux ont la possibilité, dans le règlement des droits et l'acte modificatif, de régler d'avance toute l'opération dans ses moindres détails, mais sous condition suspensive d'homologation, ce dernier acte n'est pas vraiment indispensable. Comme lors d'un divorce par consentement mutuel, il peut être utile de constater, après coup, la réalisation de la condition pour avoir une situation claire, particulièrement au plan de la publicité foncière lorsqu'il y a des immeubles, mais ce n'est pas une nécessité absolue.

Supprimer l'exigence légale d'une réception systématique de ce dernier acte allégerait donc sensiblement la procédure. Elle mettrait fin aussi à des controverses et, surtout, elle rendrait le système de publicité fiable et cohérent. Cette suppression ne serait cependant pas de nature à empêcher une réception spontanée de cet acte, là où il peut néanmoins présenter une certaine utilité.

On peut noter à cet égard qu'il serait très utile que le ministre de l'Intérieur modifie ses circulaires relatives au carnet de mariage pour imposer aux services de l'état civil de convoquer les époux afin que la modification du régime matrimonial qui doit être mentionnée en marge de l'acte de mariage (article 1395, § 2, du Code civil) le soit aussi dans le carnet de mariage.

5. Un autre problème pour lequel une intervention législative est souhaitée, est celui du décès d'un époux en cours de procédure. La Cour de cassation, dans son arrêt du 2 mai 1979, a estimé qu'une homologation était impossible en cas de prédécès d'un époux, le législateur ayant expressément imposé une action conjointe des deux époux tout au long de la procé-

dure uitdrukkelijk heeft voorgeschreven. Voor de overlevende echtgenoot is het wellicht aannemelijk dat de procedure wordt voortgezet, daar de gehomologeerde wijziging tussen echtgenoten reeds gevolg heeft met ingang van de datum van de wijzigingsakte. Dat is echter niet het geval voor derden ten opzichte van wie de wijziging eerst later gevolg heeft (artikel 1396 van het Burgerlijk Wetboek). Hoe zou men bijgevolg een stelsel kunnen wijzigen dat door het overlijden van een van beide echtgenoten niet meer bestaat?

Die stroefheid van de wet, die soms leidt tot onrechtvaardige situaties, heeft hoog oplopende discussies uitgelokt in de rechtsleer zowel als in de jurisprudentie. Verschillende rechterlijke beslissingen van na 1979 zijn trouwens ingegaan tegen het arrest van het Hof van Cassatie.

De oplossing zou erin bestaan de overlevende echtgenoot de wettelijke mogelijkheid te geven de procedure voort te zetten, op voorwaarde dat beide echtgenoten persoonlijk verschenen zijn voor de rechtbank in de raadkamer. Op die manier kan de rechtbank zich ervan vergewissen dat beide echtgenoten het met de wijziging eens zijn en dat de ene geen misbruik heeft gemaakt van zijn invloed op de andere. Bovendien moet uit een gesprek met beide echtgenoten gebleken zijn dat de voorgenomen wijziging geen afbreuk doet aan de belangen van de kinderen dan wel aan de rechten van derden.

Aanvaardt men dat de procedure wordt voortgezet, dan moet ook de datum worden herzien met ingang waarvan de gehomologeerde wijziging gevolg heeft voor derden.

Men zou ook een ander systeem in overweging kunnen nemen dat de voortzetting van de procedure mogelijk maakt, doch enkel op het gezamenlijke initiatief van de overlevende echtgenoot en de erfgerechtigden van de overledene. In de praktijk kan een dergelijk systeem vrij ingewikkeld zijn, meer bepaald wanneer niet alle rechthebbenden geïdentificeerd en gelokaliseerd kunnen worden, indien zij het onderling en met de overlevende echtgenoot niet eens zijn of wanneer er onder hen minderjarigen zijn. Dergelijke moeilijkheden dreigen de homologatieprocedure en bijgevolg de vereffening van de erfenis ernstig te vertragen. Bovendien is het helemaal niet evident dat de erfgerechtigden de wil van de vooroverledene beter zouden vertolken dan de overlevende echtgenoot. Die wil is trouwens reeds geuit in de wijzigingsakte, in het verzoekschrift en voor de rechtbank bij de persoonlijke verschijning. Het gaat bovendien om een verrichting die in de eerste plaats het echtpaar aangaat, die door de echtgenoten besproken is en waartoe in onderlinge overeenstemming door hen besloten is. Er kan eventueel ook een ernstig conflict rijzen tussen de belangen van het echtpaar en die van de erfge-

dure. Par ailleurs, s'il peut se concevoir pour le conjoint survivant de poursuivre la procédure, du fait que la modification homologuée remonte quant à ses effets entre époux au jour de l'acte modificatif, il n'en va pas de même pour les tiers à l'égard desquels la modification ne sort ses effets qu'ultérieurement (article 1396, du Code civil). Comment peut-on dès lors concevoir de modifier un régime qui est dissous par le décès?

Cette rigueur de la loi, qui entraîne parfois des situations inéquitables, a suscité d'abondantes controverses tant en doctrine qu'en jurisprudence. Plusieurs décisions judiciaires rendues après 1979 sont en effet allées à l'encontre de l'arrêt de la Cour de cassation.

La solution serait donc de permettre légalement au conjoint survivant de poursuivre la procédure, pour autant qu'il y ait eu au moins comparution personnelles des époux devant le tribunal en chambre du conseil et que celui-ci ait pu ainsi vérifier par lui-même l'accord persistant des deux époux et l'absence d'abus d'influence de l'un sur l'autre et qu'il ait pu aussi, en discutant avec les deux époux, vérifier que la modification projetée ne porte pas atteinte à l'intérêt des enfants ou aux droits des tiers.

Pareille solution suppose cependant de revoir aussi la date à laquelle la modification homologuée produit des effets à l'égard des tiers, pour rendre concevable la poursuite de la procédure.

On pourrait imaginer un autre système qui consisterait à permettre la continuation de la procédure, mais seulement à l'initiative conjointe de l'époux survivant et des ayants droits à la succession du défunt. Pareil système pourrait cependant s'avérer fort complexe en pratique, notamment si tous les ayants droits ne sont pas identifiés et localisés, s'ils ne sont pas tous d'accord entre eux et avec le conjoint survivant ou s'il y a des mineurs parmi eux. Si pareilles difficultés venaient à se présenter, cela risquerait de retarder sérieusement la procédure d'homologation et, partant, les opérations de liquidation de la succession. De plus, il n'est pas du tout évident que les ayants droits à la succession soient meilleurs interprètes que le conjoint survivant de la volonté du précédé, alors que celle-ci s'est déjà exprimée dans l'acte modificatif, dans la requête et devant le tribunal lors de la comparution personnelle, et alors que cette opération, qui intéresse au premier chef le couple, a été discutée et convenue de commun accord entre les époux. Un risque sérieux de conflit peut aussi surgir entre les intérêts du couple et ceux des ayants droits du défunt, qui pourrait amener ceux-ci à aller à

rechtigden van de overledene, waarbij die erfgechtigden de wil van de overledene zouden kunnen dwarsbomen door de procedure niet voort te zetten.

Dit alles leidt tot de keuze van een systeem waarin de procedure alleen door de overlevende echtgenoot kan worden voortgezet en de erfgechtigden, zoals ook de schuldeisers van de echtgenoten, de mogelijkheid hebben om inzage te vragen van de stukken en om in het geding tussen te komen.

*
* *

ARTIKELSGEWIJZE TOELICHTING

Artikel 2

De eerste wijziging bestaat erin van de «vereenvoudigde» procedure de algemene regel te maken door de bestaande criteria voor het onderscheid tussen de «omslachtige» procedure en de «eenvoudige» procedure cumulatief te maken.

Artikel 3

Dit artikel wijzigt de eerste zin van artikel 1395 om het huwelijksvermogensstelsel te versoepelen zonder dat de rechtszekerheid in gevaar komt.

Artikel 4

Dit artikel verhelpt het gebrek aan samenhang dat tot uiting komt bij de homologatie door een hof van beroep. Artikel 1395, § 2, van het Burgerlijk Wetboek voorziet immers in een aantal kennisgevingen van het arrest «binnen twee maanden na de beslissing», hoewel de termijn voor het cassatieberoep drie maanden bedraagt. Het zou dus verkieslijk zijn te verduidelijken dat die termijn van twee maanden ingaat na het verstrijken van de termijnen om beroep in te stellen teneinde te verhinderen dat, door een al te letterlijke toepassing van de wet, kennis wordt gegeven van een beslissing waartegen nog rechtsmiddelen kunnen worden ingesteld, ook al heeft het cassatieberoep in dit geval geen opschortende kracht.

Artikel 5

Dit artikel maakt het opmaken van een laatste notariële akte overbodig. Nu is dat nog wettelijk vereist opdat de wijziging gevolgd zal hebben.

Vervolgens wordt in het Burgerlijk Wetboek de mogelijkheid geschapen voor de overlevende echtgenoot om, in geval een van beide echtgenoten overlijdt, de wijzigingsprocedure voort te zetten nadat de twee echtgenoten persoonlijk voor de rechtbank zijn ver-

l'encontre de la volonté du défunt en ne poursuivant pas la procédure.

Tout ceci conduit donc à préférer un système où la procédure peut être poursuivie par le conjoint survivant seul, tout en permettant aux ayants droits à la succession de demander communication des pièces et d'intervenir à l'instance, comme les créanciers des époux.

*
* *

COMMENTAIRES DES ARTICLES

Article 2

Cette première modification consiste à faire de la procédure «allégée» la règle générale, en rendant cumulatifs les critères actuels de distinction entre la procédure «lourde» et la procédure «allégée».

Article 3

On modifie la première phrase de l'article 1395 pour assurer une plus grande souplesse au régime sans mettre en cause la sécurité juridique.

Article 4

Cet article corrige une certaine incohérence qui apparaît en cas d'homologation par une Cour d'appel. L'article 1395, § 2, du Code civil prévoit en effet diverses notifications de l'arrêt «dans les deux mois de la décision», alors que le délai de pourvoi en cassation est de trois mois. Il serait donc préférable de préciser que ce délai de deux mois commence à courir après l'expiration des délais de recours, pour éviter qu'en s'en tenant à la lettre de la loi, on ne notifie une décision qui peut encore faire l'objet de recours judiciaires, même si le pourvoi en cassation n'est pas suspensif en l'occurrence.

Article 5

Cet article supprime d'abord l'exigence légale d'un dernier acte notarié qui laisse la modification «de nul effet» aussi longtemps qu'il n'est pas reçu.

Il introduit ensuite, dans le Code civil la possibilité pour le conjoint survivant de continuer la procédure de modification au cas où l'un des époux viendrait à décéder après la comparution personnelle des deux époux devant le tribunal. Il permet également au

schenen. Het artikel maakt het voor de overlevende echtgenoot ook mogelijk alleen beroep in te stellen tegen de beslissing waarbij de homologatie geweigerd wordt.

Artikel 6

De tekst die wordt voorgesteld ter vervanging van het bestaande artikel 1396 van het Burgerlijk Wetboek, onderstreept duidelijk de terugwerkende kracht van de homologatie en bepaalt dat de wijziging op dezelfde datum gevolgen heeft voor de echtgenoten en voor derden, zoals dat ook het geval is bij de gerechtelijke scheiding van goederen (artikel 1472 van het Burgerlijk Wetboek) of bij adoptie (artikel 357 van het Burgerlijk Wetboek).

Door die wijziging wordt het ook juridisch denkbaar dat de procedure wordt voortgezet in geval van vooroverlijden van een van beide echtgenoten.

De nieuwe tekst onderstreept eveneens het belang van de bekendmaking van de homologatiebeslissing in het *Belgisch Staatsblad*. Wanneer die ontbreekt, kan de wijziging van het huwelijksvermogensstelsel niet worden tegengeworpen aan derden.

Artikel 7

Dit artikel brengt op de eerste plaats een zuiver formele aanpassing aan waartoe artikel 5 van dit voorstel noopt.

Het schaft vervolgens de vrijstelling van bekendmaking in het *Belgisch Staatsblad* af bij een «vereenvoudigde» procedure en maakt die bekendmaking dus verplicht in alle gevallen. Op die manier wordt een einde gemaakt aan de onzekerheid omtrent de noodzaak van bekendmaking in het *Belgisch Staatsblad* wanneer het om «kleine» procedures gaat. Die onzekerheid spruit voort uit het bestaande gebrek aan samenhang tussen enerzijds het huidige artikel 1396 van het Burgerlijk Wetboek (dat de gevolgen ten opzichte van derden laat ingaan op de dag van de bekendmaking in het *Belgisch Staatsblad*) en anderzijds artikel 1319 van het Gerechtelijk Wetboek (dat de echtgenoten vrijstelt van die bekendmaking wanneer het om een «kleine» procedure gaat). Door het belang van de informatie ten behoeve van derden te benadrukken wordt de vereenvoudiging van de procedure enigszins gecompenseerd.

Bovendien krijgen de erfgerechtigden van de vooroverledene echtgenoot het recht kennis te nemen van de stukken en in het geding tussen te komen wanneer de procedure door de overlevende echtgenoot wordt voortgezet.

*
* *

conjoint survivant d'interjeter seul appel de la décision refusant l'homologation.

Article 6

Le texte qui est proposé en remplacement de l'actuel article 1396 du Code civil énonce clairement le caractère rétroactif de l'homologation et fait remonter les effets de la modification à la même date, tant pour les époux que pour les tiers, comme c'est le cas pour la séparation de biens judiciaire (article 1472 du Code civil) ou l'adoption (article 1357 du Code civil).

Cette modification rend aussi juridiquement concevable la poursuite de la procédure en cas de prédécès d'un des époux.

Le texte nouveau souligne également l'importance de la publication au *Moniteur belge* de la décision d'homologation, en précisant qu'à défaut de celle-ci, la modification du régime matrimonial reste inopposable aux tiers.

Article 7

Cet article réalise, d'abord, l'adaptation de pure forme qui est imposée à l'article 5 de la présente proposition.

Il supprime, ensuite, la dispense de publication au *Moniteur belge* en cas de procédure «allégée», rendant donc cette publication obligatoire dans tous les cas. Il est ainsi mis fin aux incertitudes qui sont nées de l'incohérence existant entre l'actuel article 1396 du Code civil (qui fait partir les effets à l'égard des tiers à partir de la publication au *Moniteur belge*), d'une part, et l'article 1319 du Code judiciaire (qui dispense les époux de cette publication en cas de «petite» procédure), d'autre part. Ce renforcement de l'information des tiers compense aussi, en quelque sorte, allègement de la procédure.

Enfin, il introduit le droit pour les ayants droits à la succession du conjoint précédé, d'avoir communication des pièces et d'intervenir à l'instance en cas de continuation de la procédure par le conjoint survivant.

Joëlle MILQUET.

*
* *

WETSVOORSTEL

Artikel 1

Deze wet regelt een aangelegenheid als bedoeld in artikel 78 van de Grondwet.

Art. 2

In artikel 1394 van het Burgerlijk Wetboek, gewijzigd bij de wet van 14 juli 1976, worden het tweede, derde en vierde lid vervangen als volgt:

«Wanneer de wijziging van het huwelijksvermogensstelsel de vereffening van het vorige stelsel en een dadelijke verandering van de samenstelling van de vermogens tot gevolg heeft, wordt de akte houdende wijziging van het huwelijksvermogensstelsel voorafgegaan door:

1. een beschrijving van alle goederen en schulden van de echtgenoten;
2. een regeling van hun wederzijdse rechten, waartoe het hun vrij staat een vergelijk te treffen.

Beide worden vastgesteld bij notariële akte.»

Art. 3

In artikel 1395, § 1, eerste lid, van hetzelfde Wetboek, gewijzigd bij de wet van 14 juli 1976, worden na de woorden «van hun echtelijke verblijfplaats» ingevoegd de woorden «behalve indien de akte uitsluitend betrekking heeft op huwelijksvoorwaarden of contractuele erfstellingen».

Art. 4

In artikel 1395, § 2, eerste lid, van hetzelfde Wetboek, gewijzigd bij de wet van 14 juli 1976, worden de woorden «deelt de griffier, binnen twee maanden na de homologatiebeslissing, een uittreksel ervan mede» vervangen door de woorden «deelt de griffier, binnen twee maanden na het verstrijken van de termijnen vastgesteld voor hoger beroep of cassatieberoep, een uittreksel van de homologatiebeslissing mede.»

Art. 5

Artikel 1395, § 4, van hetzelfde Wetboek, gewijzigd bij de wet van 14 juli 1976; wordt vervangen als volgt:

«§ 4. Indien een van beide echtgenoten overlijdt na de persoonlijke verschijning van beide echtgenoten voor de rechtbank doch vóór de beëindiging van de

PROPOSITION DE LOI

Article premier

La présente loi règle une matière visée à l'article 78 de la Constitution.

Art. 2

À l'article 1394 du Code civil, modifié par la loi du 14 juillet 1976, les alinéas 2, 3 et 4, sont remplacés par les alinéas suivants:

«Lorsque la modification du régime matrimonial entraîne la liquidation du régime préexistant et changement actuel dans la composition des patrimoines, l'acte portant modification du régime matrimonial est précédé:

1. de l'inventaire de tous les biens et dettes des époux;
2. du règlement de leurs droits respectifs sur lesquels il leur est loisible de transiger.

L'un et l'autre sont constatés par acte devant notaire.»

Art. 3

À l'article 1395, § 1er, premier alinéa, du Code civil, modifié par la loi du 14 juillet 1976, les mots «sauf s'il a exclusivement pour objet des avantages matrimoniaux ou des institutions contractuelles» sont insérés après les mots «de leur résidence conjugale».

Art. 4

À l'article 1395, § 2, premier alinéa, du même Code, modifié par la loi du 14 juillet 1976, les mots «notifie dans les deux mois de la décision d'homologation un extrait de celle-ci» sont remplacés par les mots «notifie, dans les deux mois qui suivent l'expiration des délais d'appel ou de pourvoi en cassation, un extrait de la décision d'homologation.»

Art. 5

L'article 1395, § 4, du même Code, modifié par la loi du 14 juillet 1976, est remplacé par la disposition suivante:

«§ 4. Si l'un des époux meurt après la comparution personnelle des deux époux devant le tribunal, mais avant l'achèvement de la procédure d'homologation.»

homologatieprocedure, kan die procedure door de zorg van de overlevende echtgenoot worden voortgezet.

Wordt in dat geval de homologatie geweigerd, dan kan, binnen een maand na de kennisgeving door de griffier, hoger beroep worden ingesteld bij verzoekschrift ondertekend door de overlevende echtgenoot.»

Art. 6

Artikel 1396 van hetzelfde Wetboek, gewijzigd bij de wet van 14 juli 1976, wordt vervangen als volgt:

«Art. 1396. — Bedongen wijzigingen van het huwelijksvermogensstelsel werken terug, wat hun gevolgen betreft, tot op de dag van de wijzigingsakte, zowel tussen echtgenoten als ten aanzien van derden.

Ze kunnen aan derden echter eerst worden tegenovergeworpen wanneer een uittreksel uit de homologatiebeslissing in het *Belgisch Staatsblad* is bekendgemaakt.»

Art. 7

In artikel 1319 van het Gerechtelijk Wetboek, gewijzigd bij de wet van 14 juli 1976, worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1° Het 1° wordt vervangen als volgt:

«1° Het uittreksel uit het verzoek en de homologatiebeslissing worden in het *Belgisch Staatsblad* bekendgemaakt door de zorg van beide echtgenoten of van de overlevende echtgenoot.»;

2° Dit artikel wordt aangevuld met een 4°, luidende:

«4° Wordt de procedure na het overlijden van een van beide echtgenoten voortgezet, dan genieten de erfgerechtigden van die echtgenoot dezelfde rechten als artikel 1314 aan de schuldeisers van de verweerder verleent.»

logation, celle-ci peut être poursuivie à la diligence du seul époux survivant.

Dans ce cas, si l'homologation est refusée, appel peut être interjeté dans le mois de la signification par le greffier, par requête signée par le seul époux survivant.»

Art. 6

L'article 1396 du même Code, modifié par la loi du 14 juillet 1976, est remplacé par la disposition suivante:

«Art. 1396. — Les modifications conventionnelles du régime matrimonial remontent quant à leurs effets au jour de l'acte modificatif, tant entre époux qu'à l'égard des tiers.

Elles ne sont toutefois opposables aux tiers que s'il y a publication au *Moniteur belge* d'un extrait de la décision d'homologation.»

Art. 7

À l'article 1319 du Code judiciaire, modifié par la loi du 14 juillet 1976, sont apportées les modifications suivantes:

Le 1°, est remplacé par le texte suivant:

«1° L'extrait de la demande, lorsque la modification entraîne la liquidation du régime préexistant et changement actuel dans la composition des patrimoines, et de la décision d'homologation sont publiés au *Moniteur belge*, à la diligence des deux époux ou du survivant d'entre eux.»

L'article est complété par un 4°, libellé comme suit:

«4° En cas de poursuite de la procédure après le décès de l'un des époux, les ayants droits à la succession de cet époux disposent des droits qu'accorde aux créanciers du défendeur l'article 1314 du même Code.»

Joëlle MILQUET.